

אורות השבוע

ב' תמוז תשס"ה

חקת

גליון תורני
היוצא לאור ע"י
כולל זכרון שניאור

אור הלכה

בענין אם מותר לכהנים לטמאות את עצמם לצדיקים

הרב יוסף לנדא

אחד, דאי משום מת מצוה או קרוב, הוא היתר לטמא את עצמו, אבל טמא יהי, וצריך הזאה שלישי ושביעי כדי לטהר. אבל אם צדיקים אינם מטמאין הרי לא נטמא כלל. והחילוק השני הוא, דמטעם מת מצוה וקרוב, אינו היתר אלא בעת הלוייה והקבורה, אבל אם צדיקים אינם מטמאים הוא היתר לעולם! והערוך לנר ביבמות (סא.) פירש שזהו באמת טעם רבינו חיים כהן. וכן פירש בעל ההפלאה בספרו פנים יפות על התורה.

אך יש לדון הרבה על היתר זה. דהנה איתא ברמב"ן ריש פרשתנו וז"ל, "וטעם טומאת מת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו צדיקים אינם מטמאים", עכ"ל. וקרוב לזה איתא בזוה"ק (הובא בכלי חמדה כאן) שטומאת מת בא מהמלאך המות כשממית האדם, והוא מסאבת הגוף, ולכן צדיקים אינם מטמאין. נמצא שלפי זה רק המתים בנשיקה אינם מטמאין. ולכן תמה הכלי חמדה על הפנים יפות שביאר טעם רבינו ח"כ על פי שצדיקים אינם מטמאים, דמנא לן שרבי נפטר בנשיקה? וכש"כ רבינו תם. ועוד הקשה, שמבואר מלשון רבינו ח"כ שרק אותו היום הי' מותר לטמא לו, ואי מטעם שצדיקים אינם מטמאים, א"כ מותר לעולם. ובספר ההפלאה על מסכת כתובות ביאר רק מטעם נשיא וכנ"ל, וכתב הכלי חמדה שחזר בו בעל ההפלאה ממה שכתב בספר פנים יפות.

ועוד יש לדון, דהנה בספר יקב אפרים הביא בשם הישמח משה שמה שכתב הרמב"ן "שהנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין", פירוש שמצד הדין והסברא הי' ראויים הנפטרים בנשיקה לא לטמא, אבל גזירת הכתוב הוא שאע"פ כן מטמאים שלא לחלוק בין צדיק לצדיק. (אולם הכלי חמדה הבין הרמב"ן כפשוטו). וכן בתוס' בב"מ (קיד:) הביא ילקוט זה, וכתבו שאינה הלכה, ואליהו דחויי מדחי להו, ועיקר הטעם שהי' קובר את רבי עקיבא הוא משום שהי' מת מצוה. ועוד הקשה הפנים יפות בעצמו, "מהאנשים

איתא במסכת כתובות (קג:) "אותו היום שמת רבי בטלה קדושה". ועי' שם בתוס' שמתחילה פירשו שהכוונה שאחר מיתת רבי לא היו בעולם קדושים כמוהו, והיו קוראין אותו רבינו הקדוש, אולם שוב הביאו התוס' שרבינו חיים כהן פירש שבטלה קדושת כהונה, שהכהנים טימאו את עצמם בהלוייתו וקבורתו של רבי. והביא ראי' מדקאמרו בגמ' "אותו היום", משמע אותו היום דוקא, דלפירוש הראשון אין לו מובן. והביאו מירושלמי מפורשת בפרק מי שמתו בברכות "דכשמת רבי אמרו אין כהונה היום". ואמרו רבינו חיים כהן שאילו הי' בהלויית רבינו תם היה מטמא לו. ותוס' שם חולקים על רבינו חיים כהן וסוברים דכוונת הירושלמי רק לטומאת בית הפרס דרבנן, (פירוש אם הי' צורך לעבור בית הפרס להגיע להלוייה וכדומה).

וטעם רבינו חיים כהן למה יהיו הכהנים מותרים לטמא את עצמם, אנו מוצאים בראשונים בזה שתי סברות. הר"ן פירש שהוא מטעם מת מצוה, דכשם שכהן מטמא למת מצוה מפני שאין לו מי שיתעסק בקבורתו, כך מטמא לנשיא מפני שכבודו מרובה ואין בכל המתעסקין די כבודו. והרמב"ן בתורת האדם כתב משום מת מצוה, ואח"כ הוסיף שהוא מטעם קרוב ע"ש, שכל ישראל הם קרובים של הנשיא. ועל מה שאמרו רבינו חיים כהן שהי' מטמא לרבינו תם הקשה בבית יוסף שלא מצינו היתר אלא לנשיא והאיך הי' מטמא לרבינו תם? ותירץ הב"י שרבינו חיים כהן סבירא לי' שגדול הדור דינו כנשיא, ואע"פ שבהגהות מיימוני מספקא לי' בזה, לרבינו ח"כ פשיטא לי'.

והנה יש עוד סברא אחרת לגמרי להתיר הכהנים לטמא. והוא על פי מה דאיתא בילקוט משלי (פרק י"ד), שמצאו לאלהיו הנביא שהי' קובר את רבי עקיבא אחר שהרגוהו הרומיים, ואמרו לו וכי לאו כהן אתה? והשיב "דצדיקים אינם מטמאין". והיתר זה שונה לגמרי מההיתרים שהבאנו לעיל, משני צדדים.

שהי טמאים לנפש אדם, שאמרו חז"ל שנשאו ארונו של יוסף, וזמי לנו גדול מיוסף הצדיק? וע"ש בכלי חמדה מש"כ בזה.

והנה בתחילת דבריו כתב הכלי חמדה שרצה לברר ענין זה משום "ראיתי רבים נסתבכו בזה להורות להלכה שקברי צדיקים אינם מטמאין וכהנים מקילין בעצמם לילך על קברי הצדיקים מה"ט, על כן אמרתי לבאר מה שיש לעיין בזה, עכ"ל. ולהלכה, הא דצדיקים אינם מטמאים אינו מובא בפוסקים כלל, ובודאי אסורים כהנים לילך על קברי הצדיקים. אבל הא דמטמאין לנשיא הוא מפורש בירושלמי, ומוסכם בהראשונים וכן פסק הטור. אבל כל זה בנשיא כרבי יהודה הנשיא, אבל מה שסובר רבינו ח"כ שגדול הדור כנשיא, והי מטמא לרבינו תם, על זה כתב הב"ח

הרב לנדא מבוגרי הכולל, והוא עורך ומסדר האורות השבועי.

דברים ברורים, וז"ל "ולכן אין לשום כהן להקל ליטמאות לגדול הדור, וכך נהגו הכל ודלא כרבינו ח"כ, גם מדברי הב"י שהשמיט דין זה דנשיא משמע הכי, דכיון דעכשיו אין לנו נשיא אין דין זה נוהג בינינו וגדול הדור אין דינו כנשיא, ואין דינו אלא כרבו, עכ"ל הב"ח.

אבל פלא על הב"ח, שבאמת לא השמיט השו"ע דין נשיא ופסק במפורש (יו"ד שלד:יא) שהכל מיטמאין לנשיא! וכן הקשה הבית הלל שם על הב"ח. ואולי יש לתרץ, דכוונת הב"ח הוא, שהשמיט השו"ע הא דגדול הדור דינו כנשיא, שאילו הי' סובר כן בודאי לא הי' משמיט דין זה, שהוא הדבר היחידי שנוגע לנו להלכה! אבל הוא קצת דוחק בלשון הב"ח. ואיך שיהי למעשה כבר נהגו להלכה שאין הכהנים מטמאין את עצמם לכל מת, אפילו לגדולי הדור.

אור מקרא

"על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וגו"

הרב משה מנחם ווילנער

יכול להדריך עצמו להגיע לשלימותו, והיינו משום דאף דצריך הדרכה מרבי, אבל סוף סוף אם הוא לא עושה חשבונות לא יגיע לכלום דרך הוא יודע טבעו המיוחדת, וזה המסר של בואו חשבון, שכל א' הוא הפתרון על בעיות הרוחניות שלו. ואפשר לקבל חיזוק מדברי השם משמואל, דבאמת יש לנו נגיעות, ולכאורה איך אנו יכולים לחשוב חשבונות ישרות על עצמנו, ותיירץ, שהמושלים ביצרם שהיו כל כולם מופשטים מן החומר, דהיינו האבות הק' ומשה רבינו, הטביעו בתוך נפשות של עם ישראל היכולת לחשוב חשבונות אמיתיות. ועל ידי כח שירשנו מהם אנו יכולים לחום עם "הסיחון" הנמצא בתוכנו. ואפשר ללמוד עוד מפרשה הנ"ל, דלמה מצאו חז"ל ללמוד ענין מלחמת היצר דוקא ממלחמת סיחון. ואולי הוא משום מה שרש"י כתב שהקב"ה נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מכל העיירות של ארץ סיחון ונתקבצו כולם למקום א', ובסוף נפלו כולם, והיה יותר קל לכלל ישראל, דלא היו צריכים ללחום עם כל עיר לבד. ולכאורה, כשראו כלל ישראל כל אנשי מלחמה יוצאים אליהם, מן הסתם היה מקום לפחד על ראיית צבא כה גדולה עומד כנגדם.

אבל באמת זה היה חסד, דעל ידה לחמו ונצחו כולם בבת אחת, כן יש לנו ללמוד במלחמת יצרנו, אף דלפעמים אנו רואים נסיונות גדולות עומדים כנגדנו, ונראה גדול מדי לעמוד בהנסיון, עלינו לחזק עצמנו ממלחמת סיחון, דאפשר ע"י חשבון נכון לעבור הנסיון, ועל ידו לקדם הרבה יותר ממקום שהיה קודם הנסיון, ואדרבה הנסיון היא חסד מהקב"ה כדי ליתן לו הזדמנות לעלות הרבה מדרגות בעבודת ה', בבת אחת.

כתב המסילת ישרים משל הנוגע לפסוק זה, על חיי האדם שהוא דומה לגן המבוכה, הוא הגן הנטוע לצחוק הידוע אצל השרים, שהנטיעות עשויות כתלים כתלים, וביניהם שבילים רבים נבוכים ומעכבים, כולם דומים זה לזה, ותכלית המשחק הוא להגיע לאכסדרה שנמצא באמצע הגן. ומי שנמצא בתוך השבילים אינו מכיר אם הדרך שהוא הולך מביאו למטרתו או לא, אבל מי שכבר הגיע אל האכסדרה ורואה כל הדרכים לפניו, יכול להדריך למי שנבוכ בתוך הגן "זה הדרך, ולכו בו". והנה מי שרוצה להאמין לו, יגיע להאכסדרה האמצעי ומי שאינו רוצה להאזין אליו יסאר אבוד בתוך הגן. והנמשל היא שמי שעדיין לא משל ביצרו הוא בתוך השבילים, ואינו מבחין ביניהם, אך המושלים ביצרם שכבר הגיעו אל האכסדרה הם יכולים ליעץ למי שירצה לשמוע, ואליהם צריכים אנו להאמין. ומה היא העצה שהם נותנים לנו? בואו חשבון בואו ונחשוב חשבונות של עולם! כי כבר הם נסו וראו, וידעו, שזה לבדו הוא הדרך האמיתי להגיע האדם אל הטובה אשר הוא מבקש ולא זולת זה. והקשה ר' בן ציון ברוק זצ"ל שחסר קצת בין המשל להנמשל לכאורה, דמי שהגיע להאכסדרה נתן להנבוכים בדיוק איזה דרך להגיע אל המקום שהם חפצים, אבל כאן בהנמשל לא נתן לנו שום דרך ברורה איך למשול על יצרנו אלא לעשות חשבון, זה כמו לומר למי שנבוכ בגן, צריך לחשוב איך לצאת. איך זה יעזור לו, הלא אינו יודע איך לצאת. אלא על כרחך צריך לומר אם חז"ל מציע לנו עצה זו של בואו חשבון דהיא העצה הנכונה, דהיינו שהדרך היחידי שיש לאדם לצאת מהמבוכה היא רק על ידי עצמו. דנמצא בכל איש ישראלי היכולת להבין את עצמו, ועם חשבונות,

הרב ווילנער מחברי הכולל.